

Till Justitiedepartementet

Stockholm den 2026-01-13

Remissyttrande avseende SOU 2025:91 - Nya regler om arv och testamente

Diarienummer: Ju2025/01730

Inledning

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Genom att finansiera den främsta forskningen, sprida kunskap om cancer och påverka beslutsfattare i viktiga frågor, arbetar vi för att färre ska drabbas och fler ska överleva cancer. Cancerfonden är en fristående, ideell organisation utan statligt stöd. En betydande del av Cancerfondens verksamhet finansieras genom testamentsgåvor från privatpersoner.

Mot denna bakgrund är rättssäkra, förutsebara och ändamålsenliga regler inom arvs- och testamentsrätten av stor betydelse för Cancerfondens möjligheter att tillvarata testators yttersta vilja och säkerställa att testamenterade medel kan användas för avsedda allmännyttiga ändamål.

Cancerfondens synpunkter

Cancerfonden välkomnar utredningens ambition att modernisera regelverket för arv och testamente i syfte att stärka rättssäkerheten och anpassa lagstiftningen till dagens samhälle. Flera av förslagen innebär viktiga förbättringar ur såväl testators som efterarvingars perspektiv.

Nedan lämnar Cancerfonden sina synpunkter på de delar av betänkandet som är av särskild relevans för organisationen.

En arvsrätt för kusiner och andra avlägsnare släktingar (avsnitt 4)

Cancerfonden instämmer i utredningens bedömning att ett införande av arvsrätt för kusiner skulle medföra oproportionerliga konsekvenser i form av tidskrävande och kostsamma processer för utredning, delgivning och avveckling av dödsbon.

Cancerfonden vill särskilt framhålla att gällande rätt redan ger testator full möjlighet att genom testamente förordna om kvarlåtenskap till kusiner och andra mer avlägsna släktingar. För den som önskar gynna sådana släktingar finns således redan idag ett ändamålsenligt och rättssäkert verktyg. Mot denna bakgrund delar Cancerfonden utredningens slutsats att det saknas tillräckliga skäl att införa en lagstadgad arvsrätt för kusiner.

Skyddet för efterlevande sambo – ändringar i bouppteckningsreglerna (avsnitt 5.3.3)

Cancerfonden tillstyrker starkt utredningens förslag. I dagsläget saknas tillförlitliga sätt att kontrollera om en avlidna person varit sambo och om efterlevande sambo har ärvt med fri förfoganderätt. Detta medför en risk att efterarvingar, däribland ideella organisationer såsom Cancerfonden, inte kallas till bouppteckning efter den sist avlidna.

Cancerfonden delar utredningens bedömning att om en sambo ska ta del av arvet bör tillgångar och skulder antecknas i bouppteckningen i likhet med reglerna i 20 kap. 4 § andra stycket ärvdabalken. Att i efterhand försöka klarlägga dessa uppgifter när arvet ska fördelas efter den sist avlidna sambon är både mer kostsamt och praktiskt svårare. Detta gäller i synnerhet i ljuset av den ökade banksekretessen samt bankernas begränsade lagringstider för saldo- och kontouppgifter, vilket i praktiken ofta innebär att nödvändig information inte längre går att få fram när lång tid har passerat. Avsaknaden av sådan dokumentation är idag vanligt förekommande och får betydande konsekvenser för efterarvingar, inklusive ideella organisationer som ofta ärver efter någon som först erhållit arv med fri förfoganderätt.

Vederlagsregeln (avsnitt 6.3)

Cancerfonden är mycket positiv till utredningens förslag att stärka efterarvingarnas ställning genom justeringar av vederlagsregeln i 3 kap. 3 § ÄB.

Särskilt tillstyrker Cancerfonden förslaget att avskaffa den nuvarande femårsfristen för talan enligt vederlagsregeln och att ta bort kravet på ond tro hos gåvomottagaren.

Förslaget stärker efterarvingarnas faktiska möjligheter att tillvarata sin rätt och motverkar att efterarvsrätten urholkas genom dispositioner som skett långt före den efterlevande makens död.

En ny talerätsregel (avsnitt 6.4)

Cancerfonden ser positivt på förslaget om en ny talerätsregel som ger dödsbodelägare möjlighet att föra talan utan krav på samtliga delägares samtycke.

Förslaget innebär en stärkt ställning för allmännyttiga organisationer i situationer där det finns behov av att tillvarata testators vilja genom domstolsprövning. I dagens ordning kan enskilda dödsbodeläggares ovilja att delta i en process i praktiken omöjliggöra en rättslig prövning. Den föreslagna ändringen bidrar till ett mer rättssäkert och ändamålsenligt system.

Begränsning av laglott i vissa fall (avsnitt 7)

Cancerfonden tillstyrker förslaget. Personer som själva, eller vars närstående, har utsatts för allvarigare brottslighet av en arvinge bör ges möjlighet att kontrollera hur kvarlåtenskapen ska fördelas efter deras bortgång. Förslaget framstår som rimligt och väl avvägt.

Ett testamentsregister i offentlig regi (avsnitt 9)

Cancerfonden tillstyrker förslaget att införa ett testamentsregister i offentlig regi.

I Cancerfondens kontakter med privatpersoner som överväger att testamentera till organisationen är frågan om förvaring av testamentet den absolut vanligaste. Många testatorer, särskilt de utan legala arvingar, uttrycker oro för att originaltestamentet inte ska återfinnas efter deras bortgång och att deras yttersta vilja därmed inte ska följas.

Ett offentligt testamentsregister skapar en trygg och rättssäker lösning som minskar risken för att testamenten förkommer. Detta är särskilt betydelsefullt exempelvis där makar eller sambor upprättat ett gemensamt testamente, så kallat inbördes testamente, där lång tid kan förflyta mellan den först och sist avlidnas bortgång. Om ett inbördes testamente försvunnit mellan makarnas eller sambornas frånfällen, är det i sådana situationer ofta mycket svårt att i efterhand utröna om testators vilja har förändrats, och frågan kan dessutom vara känslig att utreda med anhöriga.

Cancerfonden ser positivt på att kopior av registrerade testamenten ska kunna ges rättsverkan samt på att registreringen är frivillig. Samtidigt är det viktigt att införandet av registret inte påverkar bevisvärderingen av fysiska originaltestamenten som inte är registrerade, då det kommer att ta tid innan registrering blir vedertagen praxis.

Sammantaget bedömer Cancerfonden att förslaget avsevärt stärker rättssäkerheten och underlättar korrekta bouppteckningar.

Möjligheten att upprätta e-testamente (avsnitt 10)

Cancerfonden ser positivt på möjligheten att upprätta e-testamenten, under förutsättning att det finns en säker och rättssäker validering av vem som undertecknar och att detta sker vid fullt bruk av sina sinnen.

Det är av avgörande betydelse att en sådan ordning inte införs innan en robust och praktiskt fungerande valideringsprocess är fullt utredd och implementerad.

Rättssäkerheten måste vara central, särskilt mot bakgrund av de komplexa bevisfrågor som redan präglar familjerätten.

Krav på uppgifter om testamentsvittnen (avsnitt 11)

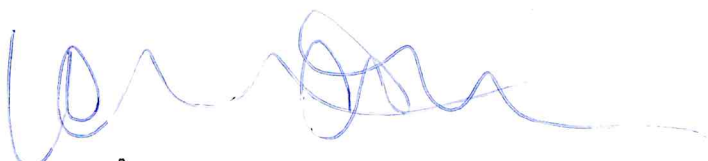
Cancerfonden tillstyrker förslaget att testamentsvittnen bör lämna identifierande uppgifter, såsom personnummer eller motsvarande, för att underlätta verifiering. Cancerfonden tillstyrker även bedömningen att testamentet inte ska ogiltigförklaras enbart på grund av att sådana uppgifter saknas.

Författningskommentar – god mans och förvaltares behörighet (avsnitt 16)

Cancerfonden vill uppmärksamma behovet av att bredda den föreslagna ändringen i föräldrabalken 15 kap. 6 §.

I praktiken förekommer situationer där en god man eller förvaltare inte kan godkänna ett testamente, utan endast delges detta. Konsekvensen blir att man måste invänta klanderfristens utgång om sex månader för att testamentet ska vinna laga kraft, vilket leder till onödiga kostnader och tidsutdräkt för dödsboet. Detta kan inträffa även i de fall där testamentet inte kränker den legala arvingens arvsrätt, utan exempelvis enbart innehåller ett förordnande om att viss egendom ska vara mottagarens enskilda egendom. Förekomsten av testamentet kan i de fallen innebära en väntan på klanderfristens utgång om sex månader. Cancerfonden anser därför att det bör införas en möjlighet för god man eller förvaltare att godkänna testamenten efter överförmyndarens samtycke.

Beslut om detta yttrande har tagits av generalsekreterare Ulrika Årehed Kågström. Verksamhetsjurist Elias Ibrahim har varit föredragande.

Ulrika Årehed Kågström
Generalsekreterare